

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

17 februari 2009

TRENDNOTA

– van het Instituut Samenleving en Technologie –

**ten behoeve van de opmaak van het Werkprogramma
van het Instituut Samenleving en Technologie (IST) voor 2009**

GEDACHTEWISSELING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door de heer Jef Tavernier**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Monica Van Kerrebroeck.

Vaste leden:

de heer Werner Marginet, de dames Katleen Martens, An Michiels, Marie-Rose Morel, de heer Leo Pieters;

de heer Paul Delva, de dames Kathleen Helsen, Sabine Poley, Monica Van Kerrebroeck;

de dames Stern Demeulenaere, Laurence Libert, de heer Hans Schoofs;

de heer Dirk De Cock, mevrouw Anissa Temsamani, de heer Robert Voorhamme.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Stefaan Sintobin, de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heren Ludwig Caluwé, Jos De Meyer, mevrouw Vera Jans, de heer Luc Martens;

de heer Karlos Callens, de dames Margriet Hermans, Fientje Moerman;

de heren Chokri Mahassine, Ludo Sannen, Joris Vandenbroucke.

Toegevoegde leden:

de heer Jef Tavernier;

de heer Kris Van Dijk.

Zie:

2061 (2008-2009)

– Nr. 1: Trendnota Instituut Samenleving en Technologie

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie besprak op 5 februari 2009 de Trendnota van het Instituut Samenleving en Technologie (IST) ten behoeve van de opmaak van het Werkprogramma van het IST voor 2009 (*Parl. St. VI. Parl. 2008-09, nr. 2061/1*).

1. Toelichting door de heer Robby Berloznik, directeur IST

De heer *Robby Berloznik*, directeur IST, wil het heel concreet aanpakken omdat de Trendnota al is verspreid in gedrukte vorm. Het IST wil van de verschillende commissies van het Vlaams Parlement horen welke prioriteiten het zou kunnen ontwikkelen die dichter bij de parlementaire werking aanleunen. Een conclusie van een evaluatie in 2007 heeft niet alleen geleid tot een naamsverandering, maar onder meer ook tot de vaststelling dat de rechtstreekse opdrachten vanuit het parlement zouden kunnen toenemen. Het instituut heeft als autonome instelling ook specifieke eigen opdrachten. De heer Berloznik kondigt aan dat het IST van plan is regelmatig in commissies aanwezig te zijn om mogelijke aandachtspunten te noteren.

De Trendnota moet de basis voor het overleg vormen en past in een vaste procedure. Er is advies gevraagd aan gelijkaardige instellingen – 13 in Europa – er zijn wijzigingen aangebracht en de kennisinstellingen en adviesraden van Vlaanderen hebben met het IST de Trendnota doorgenomen. De volgende stap is de gedachtewisseling in de commissies. Dat moet aandachtspunten opleveren die in de volgende maanden projectmatig of via activiteiten in het IST-programma kunnen worden ingebed voor het volgende jaar. Hij is zich bewust van het feit dat het parlement zich aan het einde van een legislatuur bevindt.

Vervolgens licht de heer Berloznik toe hoe het IST opdrachten kan krijgen van het parlement. Binnen de raad van bestuur wordt een pakket activiteiten besproken. Daarin moeten meer items terecht komen die rechtstreeks uit de commissies voortvloeien. Opdrachten kunnen rechtstreeks vanuit de commissies komen, of van het Uitgebreid Bureau. Dat wordt onder meer verwacht in het kader van het begin van de nieuwe legislatuur 2009-2014. Omgekeerd kan een commissie via het Uitgebreid Bureau meer omvattend onderzoek vragen, zoals voor het thema cyberpesten al is gebeurd, stipt de spreker aan. De mogelijkheid om op korte termijn ondersteunende activiteiten te organiseren ten behoeve en op vraag van commissies, is sinds november 2008 in het Reglement van het Vlaams Parlement opgenomen (zie

artikel 87bis). Dat kan gaan van synthesestudies tot presentaties over een thema.

De Trendnota is een momentopname, onderstreept de heer Berloznik, en moet een basis voor een gesprek vormen met specifieke aandacht voor wetenschap, technologie en samenleving. De ‘trendwatch’ in dat verband is een continu gegeven, besluit hij, omdat grote trends niet snel veranderen.

Er zijn al twee projecten opgestart, een met betrekking tot biobrandstoffen en een dat op korte termijn in een activiteit voor de commissie voor Welzijn over fertiliteitstechnologie moet resulteren. De heer Berloznik merkt op dat in het verleden altijd overlegd is met de commissie voor Economie over de overlap van wetenschap, technologie, kennis en samenleving. Hij meent dat de link voor de commissie Onderwijs logisch is, aangezien die zich ook buigt over onderwijs, vorming, wetenschap en innovatie.

De heer Berloznik kaart twee zaken aan die hij in de trends opmerkt. Hij refereert in eerste instantie aan het ontstaan van nieuwe identiteitsconcepten. De omgeving van het individu verandert sterk onder invloed van informatie- en communicatietechnologieën, stelt hij. Dat brengt een verschuiving mee van de realiteit naar het virtuele en nieuwe identiteiten. Dat heeft een grote impact op groepen, jongeren en individuen, besluit de heer Berloznik.

De toenemende digitalisering van de leef- en leeromgeving waarin ook kennis geproduceerd wordt, is een tweede, nog meer opmerkelijke trend. Er zijn een aantal formele en informele aspecten, verklaart de spreker. De formele aspecten zijn toegespitst op instellingen en organisaties. De informele aspecten roepen volgens het IST vragen op over leermethoden en schoolvormen voor de toekomst. Het IST zal in 2010 een festival over de invloed van ICT op het dagelijkse leven van de Vlaming organiseren.

Het IST heeft in 2003 onderzoek verricht over het innovatiebeleid, specifiek op de commissie Onderwijs gericht, en later ook over onderwijsonderzoek, met de nodige aanbevelingen. De spreker stelt dat het concept innovatie van belang is, net als de dynamiek van een sterke focus op economische innovatie naar een brede maatschappelijke innovatie, organisatievorming enzovoort. Daarmee geeft de heer Berloznik aan wat voor thema's uit de Trendnota kunnen worden afgeleid.

Tot slot vermeldt de heer Berloznik nog welke soort van projecten het IST kan opzetten ten behoeve van de commissies. Dat kan gaan van grote projecten, over burger-participatieve projecten, waarin het IST zich onderscheidt, tot kleine zaken, zoals verken-

nende of synthesestudies en debatten organiseren of dossiers opmaken, probleemgebieden afbakenen en meten of verkennen. Het IST doet ook aan visieontwikkeling, zoals voor de commissie Wonen en Zorg gebeurt of inzake energie.

2. Gedachtewisseling

Mevrouw *Sabine Poleyn* oppert dat in het begin van de volgende legislatuur moet worden bekeken hoe de commissies actief gebruik kunnen maken van het nieuwe instrument dat het IST biedt. Ze stelt dat het goed is dat die opdracht is gegeven, maar dat er vlak voor het einde van de legislatuur nog moeilijk kan worden op ingegaan.

De heer *Robby Berloznik* beaamt dat het op een moeilijk moment wordt gebracht, maar dat de opdracht zo wel praktisch in de commissies komt en niet alleen symbolisch. Hij stelt dat dit de instelling dichter bij het parlement brengt.

De heer *Jef Tavernier* acht vooral de verschuiving van het soort onderzoek dat het IST voert belangrijk. Dat is geëvolueerd van het zuiver economische naar het veel bredere maatschappelijke vlak. Hij meent dat ook in het onderwijs de vraag inzake ICT verschoven is van het louter instrumentele en het aanleren, naar de invloeden op het dagelijkse leven. Het lid oppert dat ook de vraag naar de meerwaarde ervan hem bezighoudt. Is het beter dan een andere methode? Hij ziet geen heil in ICT om de ICT, in innovatie om de innovatie, ongeacht het feit dat er grotendeels een positieve houding wordt ingenomen tegenover het instrument zelf.

De heer *Robby Berloznik* antwoordt dat de heer *Tavernier* een belangrijk punt aanraakt, dat zijn oorsprong vindt in het feit dat de implementatie van ICT in het onderwijs nog maar pas uit de startblokken is. De hele vorming en het leersysteem krijgen ermee te maken, stelt hij en de impact daarvan op het individu en alle daaraan gekoppelde nuances dienen onderzocht. Zo moet er volgens de heer *Berloznik* oog zijn voor de mogelijkheden, maar net zo goed voor de beperkingen. Hij haalt in dat verband het voorbeeld van de digitale kloof aan, dat behalve een maatschappelijk fenomeen op macroschaal, zich ook voordoet binnen de gebruikerskring: de tweede generatiekloof als het ware. Niet iedereen kan evenveel met ICT-toepassingen, stelt hij nog. Zo kunnen ook volgens de heer *Berloznik* veel vragen gesteld worden bij de vaak vanzelfsprekend geachte meerwaarde van ICT, ook in het onderwijs. Wat het IST dan kan doen, stelt hij, is naast eigen research, ook bestaand onderzoek en informatie naar de commissie brengen.

Mevrouw *Monica Van Kerrebroeck*, voorzitter,

vraagt zich binnen dat kader af hoe de media in verhouding staan tot jongeren en de vloedgolf van geweld die de maatschappij lijkt te overspoelen. Ze meent dat het zinvol zou zijn het wetenschappelijk onderzoek in dat verband mee te nemen in het hele verhaal. Wat het IST aanlevert, moet echter vooral effectief gebruikt worden om zinvol te zijn, besluit mevrouw *Van Kerrebroeck*.

Mevrouw *Sabine Poleyn* sluit zich aan bij de vraagstelling van mevrouw *Van Kerrebroeck* en wil weten of het IST een rol kan spelen bij de bredere maatschappelijke discussie ter zake.

De heer *Robby Berloznik* antwoordt dat de rol van het IST hoe dan ook moet passen binnen het kader van de opdracht van de instelling. Dat is onderzoek doen over de impact van wetenschap en technologie op de samenleving en daarover het Vlaams Parlement informeren en adviseren. Toch kan ondersteuning geboden worden, stelt hij, op diverse manieren. Er moet een strikte scheiding gerespecteerd worden tussen het inhoudelijke en de kennis en expertise die is verworven om om te gaan met meningen en het uiten daarvan, verklaart de heer *Berloznik*. Daarbij refereert hij aan wat het IST doet voor de commissie *Welzijn* inzake jongeren met psychologische problemen. Inhoudelijk brengt het IST daar niets aan, maar het faciliteert wel het aanleveren van die kennis, via onder meer experts. De verantwoordelijkheid van het IST ligt in dat geval absoluut niet op hetzelfde niveau als bij eigen projecten en onderzoek. Het instituut organiseert in dat geval interactievormen en kan in die zin wel creatief samenwerken met de commissies, besluit de directeur van het IST.

Mevrouw *Sabine Poleyn* formuleert nog de bedenking dat in het debat over een nieuwe blauwdruk voor het secundair onderwijs, technologie zeker aan de orde zal worden gesteld. Ze zou een externe input in dat verband wel interessant vinden omdat er al jaren stemmen opgaan voor de herwaardering van het tso (technisch secundair onderwijs) en bso (beroepssecundair onderwijs), waartoe ook nieuwe eindtermen techniek zouden worden opgesteld. Daarbij denkt het lid aan vergelijkende studies met het buitenland of wetenschappelijk onderzoek in verband met het waarderen van techniek en technologie in de maatschappij en hoe men dat in het onderwijs mee vorm kan geven.

De heer *Robby Berloznik* legt uit dat hij dat thema in een aantal belendende activiteitendomeinen van andere instellingen herkent. Zo verwijst hij naar *Technopolis*, naar initiatieven vanuit het departement *Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)* met betrekking tot wetenschapspopularisering ten aanzien van doelgroepen en naar activiteiten van de *VRT*. Het valt hem op dat er heel weinig vergelijk-

kend perspectief is. Het probleem lijkt zich alleen in Vlaanderen te situeren in de beeldvorming. De directeur van het IST ziet ook de zin in van een breder beeld van de problematiek vanuit buitenlandse invalshoek. Ook successen en falen in dat verband kan dan worden afgewogen, stelt hij. Het IST is een instituut dat ook gaat over kennis, kennisverwerving en -vorming, kennisproductie en -overdracht, maakt hij duidelijk. Het lijkt hem positief de vraag daarnaar te ontwikkelen en zo te ontdekken hoe het IST een rol kan spelen in het beter formuleren en aftekenen van het probleem ten behoeve van de werking van de commissies.

Mevrouw *Monica Van Kerrebroeck*, voorzitter, acht het raadzaam in alle commissies de taken van, en de mogelijke verwachtingen ten aanzien van het IST toe te lichten bij het begin van de volgende legislatuur. De juiste inzet van wat het IST kan aanleveren, kan volgens het lid de diepgang van de commissiebesprekingen ten goede komen.

De verslaggever,

De voorzitter,

Jef
TAVERNIER

Monica
VAN KERREBROECK
